

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ / PREZENČNÍ STUDIUM

2014–2015

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ivo Acs

Okolnosti vylučující protiprávnost

Praha 2015

Vedoucí bakalářské práce: Jan Černý

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR / FULL-TIME STUDIES

2014-2015

BACHELOR THESIS

Ivo Acs

Circumstances excluding illegality

Prague 2015

The Bachelor Work Supervisor: Jan Černý

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autora

Poděkování

Děkuji panu Černému za ochotu a vedení mojí bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce nese název „Okolnosti vylučující protiprávnost“. Skládá se ze dvou páteřních částí. Teoretické a praktické.

První část je teoretická a důkladně popisuje veškeré paragrafy týkající se okolností vylučující protiprávnost. Je zde uveden konkrétní institut v plném znění, komentář a příklad.

Druhá část je praktická, ve které je detailně představen a zanalyzován kriminální případ, který vykazoval prvky nutné obrany.

Klíčová slova

analýza kriminálního případu, krajní nouze, nutná obrana, okolnosti vylučující protiprávnost, oprávněné použití zbraně, přípustné riziko, svolení poškozeného, trestní zákon

Annotation

My Bachelor thesis is called „The circumstances excluding illegality“. This work has got two main parts. Theoretical and practical part.

The first one is theoretical part and covers thoroughly all sections of the circumstances excluding illegality. There is always given specific institute in full text, comment and example.

The second one is practical part where is thoroughly described and analyzed criminal case which had a lot of same elements with necessary defence.

Keywords

acceptable risk, analysis of criminal case, authorized use of a weapon, criminal code, circumstances excluding illegality, necessary defense, necessity, victim's permission

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 HISTORIE OVP NA NAŠEM ÚZEMÍ	11
1.1 1950 – 1961.....	11
1.2 1961 – 2009.....	13
1.3 Současnost.....	14
2 KRAJNÍ NOUZE	16
2.1 Nebezpečí.....	17
2.2 Podmínka subsidiarity.....	17
2.3 Podmínka proporcionality.....	18
2.4 Ten, který je povinen nebezpečí snášet.....	18
2.5 Vybočení (exces) z krajní nouze.....	18
2.6 Příklad.....	19
3 NUTNÁ OBRANA	21
3.1 Útok.....	22
3.2 Nepřiměřená obrana.....	23
3.3 Vybočení (exces) z nutné obrany.....	23
3.4 Příklad.....	24
3.5 Komparace nutné obrany a krajní nouze.....	24
3.6 Doktrína hradu.....	25
3.7 Doktrína hradu v České republice.....	25
4 SVOLENÍ POŠKOZENÉHO	27
4.1 De lege artis.....	28
4.2 Příklad.....	28
5 PŘÍPUSTNÉ RIZIKO	30
6 OPRÁVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ	32
6.1 Použití zbraně a popis zbraně dle právních předpisů.....	32
6.1.1 Zákon č. 278/2008 Sb., Zákon o Policii České republiky.....	33
6.1.2 Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii.....	34

7	DALŠÍ OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST	36
7.1	Výkon povolání a jiné dovolené činnosti.....	36
7.2	Lékařský zákrok	37
7.3	Výkon práv a plnění povinností	37
7.4	Beztrestnost agenta.....	38
7.5	Plnění závazného rozkazu	39
7.6	Riziko ve sportu	40
	PRAKTICKÁ ČÁST	41
8	STŘELBA V KRUŠNÝCH HORÁCH	41
8.1	Seznámení s případem.....	41
8.2	Ohledání místa činu.....	42
8.3	Výsledky.....	43
8.3.1	Události z výsledku střelce	43
8.3.2	Události z výsledku poškozeného	44
8.3.3	Události z výsledku nevlastní dcery poškozeného.....	45
8.3.4	Události z výsledku střelcova kamaráda	45
8.4	Znalecké posudky v případě	46
8.4.1	Posudek soudního znalce z odvětví chirurgie.....	46
8.4.2	Posudek soudní znalkyně z odvětví psychologie.....	47
8.4.3	Posudek soudního znalce z odvětví balistiky	48
8.4.4	Posudek soudního znalce z odvětví sebeobraný	49
8.4.5	Revizní znalecký posudek z odvětví soudního lékařství	49
8.5	Rozhodnutí soudu.....	50
9	ZÁVĚR KAUZY	51
	ZÁVĚR	52
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	53
	SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	55

ÚVOD

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou nedílnou součástí právního řádu České republiky. Jde o problematiku, která je často diskutována jak běžnými lidmi, tak i odborníky. Ve většině případů tyto diskuze vyplývají z čerstvých událostí, které proběhly či probíhají různými médii a samozřejmě se týkají okolností vylučujících protiprávnost.

Za veškerou dobu, co se o tuto problematiku zajímám, proběhl médii ne jeden zajímavý případ, který dopadl ve prospěch oběti dobře za důvodu naplnění skutkové podstaty (např. nutné obrany) anebo opačně. Již v tuto chvíli se nabízejí otázky, které vedou k zamyšlení. V jaký okamžik se z oběti stává pachatel? Jak se oběť měla zachovat, aby ochránila svůj život, zdraví nebo třeba majetek, ale aby se stále držela v mezích dané zákonem? Poskytuje český právní systém možnost efektivního bránění se? Těmito otázkami se bude zabývat praktická část bakalářské práce za použití případu, který se v našem státě odehrál.

Teoretická část práce rozebere a nastíní veškeré okolnosti vylučující protiprávnost. Bude se jednat o: § 28 Krajní nouze, § 29 Nutná obrana, § 30 Svolení poškozeného, § 31 Přípustné riziko, § 32 Oprávněné použití zbraně. Takto bude popsána kompletně Hlava III zákona č. 40/2009 Sb., jež definuje právě okolnosti vylučující protiprávnost.

V dalším průběhu práce pojedná o dalších okolnostech vylučujících protiprávnost, jako jsou například rizika ve sportu, beztrestnost agenta či plnění závazného rozkazu. Při zkoumání nejen tohoto právního odvětví, ale i výše zmiňovaného, dá osoba, která se o tuto problematikou zabývá jistě za pravdu, že ačkoli se jedná o téma zajímavé, je také velmi komplikované.

Další z důvodů je ten, že z okolností vylučujících protiprávnost jsou z laického hlediska známější spíše paragrafy 28 a 29. Proto je na místě popsat a dostat tím i zbylé paragrafy do povědomí.

V praktickém oddíle bakalářské práce bude rozebrán mediálně známý případ, při kterém byla použita střelná zbraň z důvodu ochrany života a zdraví, která ale nakonec nedopadla tak, jak měla.

V úvodu práce seznámí s důležitými faktory, které celému incidentu předcházely. V dalších fázích bude použito záznamů z výpovědí zúčastněných osob a vytyčení důležitých bodů z výslechu.

Jelikož k případu bylo pozváno několik soudních znalců z různých oblastí tak se bakalářská práce věnuje i analýze stanovisek těchto odborníků. Jsou to například znalci z oboru sebeobrany či balistiky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 HISTORIE OVP¹ NA NAŠEM ÚZEMÍ

„Nutná obrana je nepsaný přírodní zákon, který nelze naučit nebo zdědit, nýbrž který pochází z přírody, a člověk jej akceptoval a je jím proniknut. Jde o přirozené právo, nesmí být nikomu odňato a nepotřebuje žádné upřesnění.“²

Jak je zřejmé z citátu, tak problematika mnou probíraná se řeší a diskutuje od nepaměti. Počátky můžeme nalézt ve starém Řecku či Římě, kde se občané opírali o morální, politický či náboženský princip.

Každá doba si vykládala okolnosti vylučující protiprávnost jinak. Jedním z milníků byl středověk. Například období feudalismu, kde trestní právo sloužilo spíše k soukromím zájmům jednotlivce. To mělo za následek, že pachatel a oběť měli ne ve všech případech rovné postavení.

Ovšem z mého pohledu se jeví podrobněji rozebrat období od roku 1950. Od tohoto roku po současnost přicházely v platnosti trestní zákoníky, které měnily okolnosti vylučující protiprávnost.

1.1 1950 – 1961

Toto období po konci druhé světové války bylo ovlivněno komunistickým pučem z února 1948. Komunistická strana, která usilovala o socialistickou společnost, přijala globální právní kodifikaci. Tato kodifikace se dotkla samozřejmě i trestního práva. V roce 1950 Národní shromáždění schválilo trestní zákon číslo 86/1950. Zákon

¹ OVP – Okolnosti vylučující protiprávnost.

² Marcus Tullius Cicero, řeč na obranu Milona.

byl ovlivněn sovětskou vědou trestního práva. Primárně zde bylo myšleno na socialistický stát a až sekundárně na jednotlivce. Tímto duchem je pojat celý zákoník a u okolností vylučujících protiprávnost je tomu stejně.

„Jednání jinak trestné, jimž někdo odvrací útok na lidově demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu nebo na jednotlivce, není trestným činem, jestliže

a) útok přímo hrozil nebo trval

b) obrana nebyla útoku přiměřená.“³

„(1)Jednání jinak trestné, jímž někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící lidově demokratické republice, její socialistické výstavbě, zájmům pracujícího lidu nebo jednotlivci není trestným činem jestliže

a) způsobená škoda je menší než ta, která hrozila a

b) nebezpečí nebylo možné odvrátit jinak

(2) Nejde o krajní nouzi podle odstavce 1, jestliže ten, komu nebezpečí hrozilo, byl povinen je snášet.“⁴

Jak je patrné, tak tento zákoník již obsahoval prvky okolností vylučujících protiprávnost.

Nutná obrana se nevztahovala k útoku, který se připravoval, nebo který už skončil. Obrana musela být adekvátní k charakteru útoku. Tímto se rozšířila ochrana jednotlivce, který už nebyl limitován. Ovšem za splnění podmínek, kde se některé z nich posuzovaly individuálně

³ Česká republika. Trestní zákon: § 8 Nutná obrana. In: 1950. Praha: Státní tiskárna, Praha, 1950, roč. 1950, č. 86, 39.

⁴ Česká republika. Trestní zákon: § 8 Nutná obrana. In: 1950. Praha: Státní tiskárna, Praha, 1950, roč. 1950, č. 86, 39.

Jednání v krajní nouzi nebylo trestné, pokud způsobená škoda byla menší než ta, co hrozila. Další podmínkou bylo, že hrozící nebezpečí nebylo možné odvrátit jinak. U krajní nouze se jedná o zajímavost, jelikož fráze: „*Nejde o krajní nouzi podle odstavce 1, jestliže ten, komu nebezpečí hrozilo, byl povinen je snášet.*“ se objevila znovu až po šedesáti letech, a to s naším aktuálním právním řádem.

1.2 1961 – 2009

V tomto období byl přijat Národním shromážděním trestní zákon číslo 140/1961 Sb. Opět i zde byla na prvním místě ochrana společenského a státního zřízení ČSSR⁵ a socialistického vlastnictví. Tedy až po tomto následovala ochrana zájmu občana jako jednotlivce.

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajících útok na zájem chráněný tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku.“⁶

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému tímto zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“⁷

„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích zmocnění příslušných zákonných předpisů.“⁸

⁵ ČSSR – Československá socialistická republika.

⁶ Česká republika. Trestní zákon: § 13, Nutná obrana. In: 1961. Ministerstvo spravedlnosti, Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů Praha, n. p., 1961, roč. 1961, č. 140, 65.

⁷ Česká republika. Trestní zákon: § 14, Krajní nouze. In: 1961. Ministerstvo spravedlnosti, Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů Praha, n. p., 1961, roč. 1961, č. 140, 65.

⁸ Česká republika. Trestní zákon: § 15, Oprávněné použití zbraně. In: 1961. Ministerstvo spravedlnosti, Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů Praha, n. p., 1961, roč. 1961, č. 140, 65.

Ve znění paragrafu 13 o nutné obraně došlo ke změně. A to ve vymezení předmětu ochrany. Na místo útoku na lidově demokratickou republiku, socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu nebo jednotlivce byl nově „zájem chráněný tímto zákonem“.

Formulace přiměřenosti vystála jisté změny. Dle předchozího vymezení v trestním zákoníku „jednání není trestné jestliže“ bylo nově použito negativní formulace, která zní: *„Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti útoku.“*

Institut krajní nouze seznal také nějaké změny. I u tohoto paragrafu došlo ke změně ve vymezení předmětu ochrany. Právní úprava z roku 1950, která zmiňovala odstavec *„Nejde o krajní nouzi podle odstavce 1, jestliže ten, komu nebezpečí hrozilo, byl povinen je snášet.“* již tato nová z roku 1961 neobsahovala.

Dále přibýlo ustanovení, které vymezuje situaci, kdy nejde o krajní nouzi a které zní: *„Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil.“*

Jako nový se zde objevil paragraf 15, který opravňoval k použití zbraně. Podmínky byly aplikované spíše ke služebním zákonům respektive ke služebním poměrům například: Sbor národní bezpečnosti, Pohraniční stráž,...

1.3 Současnost

Od roku 2009 do současnosti je v platnosti České republiky zákon č. 40/2009 Sb. Současný trestní zákon se rozšířil o dva instituty okolností vylučujících protiprávnost. Jedná se o § 30 Svolení poškozeného a § 31 Přípustné riziko.

Okolnosti vylučující protiprávnost jsou v aktuálním trestním zákoně upraveny v části první, hlavě III trestního zákoníku.

V následující kapitole se bude práce zabývat veškerými okolnostmi vylučujícími protiprávnost, které obsahují aktuální trestní zákoník. Pro snadnější ilustraci bude každý

popisovaný paragraf uveden v plném znění a doplněn o komentář a vysvětlení.
K celkovému doplnění poslouží i výčet ostatních okolností vylučující protiprávnost.

2 KRAJNÍ NOUZE

Stěžejním prvkem institutu krajní nouze je fakt, že se zde střetávají dva protichůdné zájmy. Tedy platí, že jeden zájem musí být porušen, aby byl odvrácen důsledek druhého, protichůdného zájmu. Potom je takové jednání dle trestního zákoníku oprávněné a tedy nemůže býti trestným činem.

K jednání v krajní nouzi má právo každý. A to i nejen ten, kterého se to týká a tím pádem jsou ohroženy jeho zájmy, ale i ten, zájmy ohroženy nejsou a může jednat v takzvané pomoci v nouzi.

Krajní nouze je zakotvena v trestním zákoníku pod § 28 a zní takto:

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.“⁹

Odstavec 1 hovoří takto: Jednání, kterým se odvrací nebezpečí, není trestné. Ovšem aby se tak stalo, je nutné splnit podmínky. Jedná se o podmínky vyjmenované zejména v odstavci 2. Jsou to tyto podmínky:

„1. Musí hrozit zájmům chráněných zákonem.

2. Musí hrozit přímo.

3. Nelze za daných okolností odvrátit jinak.

4. Ten, komu hrozí, není povinen jej snášet.“¹⁰

⁹ Česká republika. Trestní zákoník: § 28 Krajní nouze. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

2.1 Nebezpečí

Zde je nutné vymezit pojem „nebezpečí“. Je to pojem právně neurčitý. Nelze jej přesně definovat. Musí být vykládán jak v právní teorii¹¹, tak i v judikatuře¹². V každém případě, který je předmětem trestního řízení, musí daný soudce posoudit, zda pachatel odvracel přímo hrozící nebezpečí. Dle zásady materiální pravdy¹³ musí zjistit bez důvodných pochybností patřičnou skutkovou podstatu. V právním slova smyslu můžeme o nebezpečí prohlásit, že je to stav hrozící poruchou. Původ nebezpečí může být např. přírodní živyl, člověk či fyziologický tělesný proces.

Jednat v krajní nouzi nelze, pokud již nebezpečí není aktuální. Dalším faktorem znemožňujícím jednat v krajní nouzi je ten fakt, že nebezpečí ještě nevzniklo či by mělo vzniknout v budoucnu. O přímo hrozícím nebezpečí se dá mluvit až tehdy, kdy sled událostí a příčin směřuje k poruše.

2.2 Podmínka subsidiarity

Uplatňuje se zde podmínka subsidiarity¹⁴. Čin je možno klasifikovat jako krajní nouzi tehdy, jestliže nebezpečí, které hrozilo, nebylo možné odvrátit jinak. Pokud existuje jen jediné řešení, jak se nebezpečí dalo zabránit, není pro příslušný soud problém určit, zda se jednalo o krajní nouzi či nikoli, jelikož podmínka byla naplněna. Závažnější situace nastává tehdy, kdy se nabízí více řešení odvrácení hrozícího nebezpečí. V tomto případě musí pachatel vyvolit řešení co nejefektivnější, aby se zamezilo případným škodám a pokud to není možné, tak zvolit to řešení, které způsobí škody co nejmenší.

Zkrátka, pokud pachatel nevyvolí k odvrácení hrozícího nebezpečí nejvýhodnější způsob, může být trestně odpovědný za své jednání v krajní nouzi.

¹⁰ NOVOTNÁ, Lenka. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/62gcf9/Diplomov_prce_L__Novotn_.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Bronislava Coufalová.

¹¹ Právní teorie – zkoumá právní jevy a skutečnosti.

¹² Judikatura – rozhodovací činnost soudů.

¹³ Zásada materiální pravdy – přesné zjištění skutkového stavu věci.

¹⁴ Subsidiarita – podpůrnost.

2.3 Podmínka proporcionality

Paragraf 28 vyžaduje, aby způsobený následek nebyl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil. Jedná se o naplnění podmínky proporcionality¹⁵. Je namístě zanalyzovat oba protichůdné následky. Tedy ty, které vzniknou na ohroženém zájmu a ty na zájmu, který je obětován.

2.4 Ten, který je povinen nebezpečí snášet

Jedná se o formulaci známou z trestního zákona č. 86/1950 Sb., která opět vytyčuje, že nejde o krajní nouzi, pokud ten, komu nebezpečí hrozilo, je povinen jej snášet. Pro ilustraci se jedná například o policisty, hasiče, zdravotníky.

Kvůli zvýšenému nebezpečí ve svém povolání nesmějí pomoci krajní nouze nebezpečí zamezovat z důvodu vlastního ohrožení. Ovšem toto nelze chápat úplně. *„Na lékaři, který není vybaven žádnými ochrannými pomůckami, nelze požadovat provedení zákroku, který by jej zcela jistě vystavil nebezpečí nákazy smrtelnou a nakažlivou chorobou.“*¹⁶

V tomto smyslu by stálo za řešení této problematiky podobně jako například v Polsku, kde je zavedena takzvaná omluvná krajní nouze, ve které je omezena povinnost nebezpečí snášet. Ovšem limitní je, že následek musí být stejný jako ten, který hrozil.

2.5 Vybočení (exces) z krajní nouze

Překročení mezi krajní nouze nastává tehdy, kdy nebudou splněny podmínky, a dojde k excesu. Jde o stav, kdy nebyla dodržena minimálně jedna podmínka ze všech, které krajní nouze definuje. Zkrátka jde o to, kdy pachatel svým konáním nesplní úplně či překročí meze stanovené krajní nouzí. Můžeme rozlišovat tyto případy:

¹⁵ Proporcionalita – úměrnost.

¹⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 245 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

- a) „Způsobený následek byl zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil (intenzivní exces).
- b) Jednání nebylo provedeno v době, kdy nebezpečí bezprostředně hrozilo, tj. stalo se předtím nebo potom (extenzivní exces).
- c) Nebezpečí bylo možno odvrátit jinak, tj. s méně závažnými následky.
- d) Byla tu povinnost nebezpečí snášet.“¹⁷

Vybočit z mezí krajní nouze lze několika způsoby. Z hlediska zavinění je to úmysl, ale i nedbalost. O stenickém excesu se bavíme v tom momentě, kdy pachatel vybočí ze vzteku či pomsty. Opačný případ je, kdy pachatel vybočí díky polekání, strachu či zmatečnosti. V tomto případě se jedná o astenický exces. Toto dělení je možno použít při určování míry zavinění.¹⁸

2.6 Příklad

Situace č. 1

Představme si modelovou situaci, kdy je někdo zraněný a v bezvědomí v zamčeném automobilu.

Naše jednání bude spočívat v tom, že vezmeme například cihlu a rozbijeme okénko u auta, abychom zraněného dostali ven a poskytli mu první pomoc.

Teoreticky jsme naplnili skutkovou podstatu paragrafu Poškození cizí věci tím, že jsme poškodili automobil. Ovšem jednáním v krajní nouzi, kde jsme zachránili zájem chráněný zákonem, to jest lidský život, nás zbavuje odpovědnosti za škodlivé jednání.

¹⁷ NOVOTNÁ, Lenka. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/62gcf9/Diplomov_prce_L__Novotn_.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Bronislava Coufalová.

¹⁸ NOVOTNÁ, Lenka. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/62gcf9/Diplomov_prce_L__Novotn_.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Bronislava Coufalová.

Situace č. 2

Pracovník soukromé bezpečnostní agentury v rámci pracovní náplně převáží větší objem peněz. Při ozbrojené loupeži je nucen použít proti lupiči zbraň a těžce jej zraní. Jedná v rámci nutné obrany.

Pokud však na pracovníka bezpečnostní agentury lupič míří zbraní a ten mu finanční obnos vydá díky bezvýchodné situaci, ve které se ocitl, jedná v rámci krajní nouze. Tím, že peníze vydal lupiči, způsobil škodu někomu jinému a ne útočnickovi.¹⁹

¹⁹ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 156 s. ISBN 978-807-3802-912.

3 NUTNÁ OBRANA

Nutná obrana je jeden z dalších prvků vylučující protiprávnost. Podstatou je odvracení útoku na zájem chráněný trestním zákonem. Útok je odvracen činem, který by byl jinak trestným činem namířeným proti napadajícímu. Jednání při nutné obraně není protiprávní, poněvadž není naplněna skutková podstata trestného činu. Na rozdíl od krajní nouze, která operuje s podmínkou přímo hrozící nebezpečí, u nutné obrany se vymezuje pojem trvajících nebo přímo hrozících útoků.

Nutná obrana je zakotvena v trestním zákoníku pod § 29 a zní takto:

„(1) Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajících útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.

(2) Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.“²⁰

Nutná obrana je koncipována tak, že veškeré riziko, které bylo vyvoláno útokem, by měl nést útočník. Zájmy obránce jsou povýšené před zájmy útočníka. K použití nutné obrany je zmocněn kdokoliv. Nejde jen o osobu útokem přímo ohroženou, ale i nezúčastněnou, která vzdoruje útoku směřujícímu na jinou osobu. V tomto případě se jedná o takzvanou pomoc v nutné obraně.

Robert Fico se na téma nutné obrany vyjadřuje takto: *„Trestný zákon zložito definuje nutnú obranu ako čin ináč trestný, ktorým niekto odvracia útok. Zákonodarca dal tým jasne najavo, že obrana proti útoku útočníka môže mať vysokú intenzitu. Až takú, že za iných okolností by zakladala trestnoprávnu zodpovednosť a bola by trestným činom.*

²⁰ Česká republika. Trestní zákoník: § 29 Nutná obrana. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

V rámci oprávněné nutné obrany můžeme preto útočníka obmezit na slobodu, zranit ho a v krajnom prípade aj usmrtiť. Ide o zaujímavý stret záujmov. Na jednej strane sú to záujmy obrancu, ktoré boli napadnuté útočníkom. Možu byť rozne. Zloděj například vykráda byt, násilník znásilňuje ženu alebo páchatel lúpeže so zbraňou vykráda banku.

Na druhej strane obranca v rámci nutnej obrany ohrozí záujmy útočníka, ako například jeho majetok, zdravie alebo život. Záujmy, ktoré by za iných okolností boli chránené Trestným zákonom. Pri nutnej obrane sú však obetované, aby obranca mohol odvrátiť útok páchatela.“²¹

3.1 Útok

Útokem se myslí jednání, které je úmyslné a škodlivé pro společnost. Útočí se tedy na zájem chráněný trestním zákoníkem. Jde o hodnoty, jako je zdraví či život. Vždy jde o útok člověka čili fyzické osoby. Například útoky zvířat jsou z útoků vyřazeny, ovšem toto se mění ve chvíli, kdy je zvíře člověkem poštveno a v ten moment má status zbraně.

Dalším důležitým faktorem v posuzování útoku je časový horizont. Naplnění znaku přímo hrozícího útoku se děje tehdy, kdy útok hrozí, ze všech faktorů je patrné, že nastane ve velmi brzké budoucnosti a neexistuje zde žádná záruka k zamezení útoku ze strany státu (policie či jiné ozbrojené státní složky).

Další formou je, že útok trvá. V tuto chvíli je zřejmé, že útočník svého útoku již zanechal či útok přerušil a nehodlá v něm pokračovat; jednání osoby, která se brání, již nelze považovat za nutnou obranu, jelikož útok skončil.

Dle mého názoru musí být obrana silnější než útok, poněvadž útočník si svoje jednání naplánoval a měl jistou časovou výhodu, ve které oběť zastihne „nepřipravenou“. Stačí si představit modelovou situaci napadení na noční ulici například za účelem oloupení či znásilnění. Proto by měla být obrana důraznější. Ovšem toto ovlivňuje spousta faktorů jako je stres, strach, zaskočení a podobně.

²¹ FICO, Robert. *Nutná obrana*. Vyd. 1. [S.l.: s.n.], 2001, 12 p. ISBN 80-968-3293-X.

Ve výše napsaném odstavci neberu v potaz útok, který byl vyprovokován, aby způsobil újmu druhé straně a „tvářil se“ jako nutná obrana. V tomto momentě by se o nutnou obranu nejednalo.

3.2 Nepřiměřená obrana

Nutná obrana klade důraz na přiměřenost odvracení útoku. Oproti krajní nouzi zde nehraje poměrnou roli naplnění zásad proporcionality a subsidiarity.

V případě útoku nemá obránce právo způsobit útočnickovi jakoukoliv libovolnou škodu, jelikož útočník má stále základní práva, která musí být zachována a respektována. Proto druhý odstavec paragrafu 29 hovoří tak, že nejde o nutnou obranu, byla-li obrana nepřiměřená povaze útoku.

Tyto faktory jsou případ od případu jiné a každý se posuzuje jinak podle skutečností, které byly zjištěny při vyšetřování.

3.3 Vybočení (exces) z nutné obrany

Exces v nutné obraně je jev, při kterém dojde k překročení či nesplnění stanovených podmínek daných nutnou obranou. Právní nauka tento jev cituje jako: „stav blízký nutné obraně“.

U nutné obrany rozeznáváme dva typy excesů. Jedná se o exces intenzivní a exces extenzivní.

Intenzivní exces se vyznačuje obranou, která byla nepřiměřená způsobu útoku. Spočívá v enormní intenzitě obrany vůči útoku, ke kterému byla možnost zastavení pomocí intenzity nižší.

Extenzivní exces se pojí s časovým rámcem útoku. Jedná se o porušení podmínky, která stanovuje přímo hrozící nebo trvající útok. Nejedná se o nutnou obranu, kdy osoba pokračuje v obraně i poté, co útok skončil nebo obranu uspíšil, a tudíž útok přímo nehrozil.

3.4 Příklad

Pro příklad nutné obrany bych použil událost, která se stala v Tanvaldu na Nový rok 2012. Jednalo se o klasický případ napadení, které vyústilo v obranu střelnou zbraní, nakonec kvalifikovanou jako nutná obrana.

Na Nový rok se třiašedesátiletý muž dostal do konfrontace se dvěma útočníky. Čelil velice intenzivnímu útoku, během kterého útočníci použili nůž, kterým muže zranili v oblasti hlavy. Muž se bránil legálně drženou zbraní. Vystřelil na oba útočníky, z nichž jeden zemřel na místě a druhý se střelným poraněním utekl domů.

Obránce splnil kritéria deklarovaná nutnou obranou. Odvracel trvající útok na zájem chráněný trestním zákonem, což byl v tomto případě jeho život a zdraví.

3.5 Komparace nutné obrany a krajní nouze

Při jednání v nutné obraně se odvrací útok pachatele na chráněné zájmy. V případě krajní nouze se odvrací hrozící nebezpečí, které může být vyvoláno například vyšší mocí (povodeň, větrná smršť,...) nebo jednáním jiného člověka.

Ohrožené zájmy jsou u obou institutů stejné. Jde zejména o život, zdraví a majetek.

Časový rámeček, tedy doba, při které útok trvá nebo přímo hrozí či nebezpečí, které přímo hrozí je shodný u obou institutů.

„V krajní nouzi se uplatňuje zásada „ze dvou zel vybrat menší“. V nutné obraně zase zásada, že „riziko má nést útočník“. Proto je dovoleno v nutné obraně způsobit větší škodu, než která hrozila, avšak jen útočníkovi. V případech nutné obrany je dovoleno se bránit, i když bylo možno se vyhnout útoku nebo přivolat pomoc například policisty.“²²

²² NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 165 s. ISBN 978-807-3802-912.

3.6 Doktrína hradu

Doktrína hradu z angličtiny „Castle doctrine“ určuje místa, ke kterým má obránce vlastnické právo. A právě na těchto místech dává zákon jakousi ochranu v případě použití síly (i letální) proti narušení útočником. Jedná se hlavně o vlastní obydlí (některé státy uznávají např. automobil). V podstatě jde o rozšíření, právně korektních možností obrany pro člověka, který čelí ve vlastním obydlí agresi útočníka.

Jak jsem již výše napsal, některé státy tuto působnost rozšiřují. V některých státech USA dochází k rozšíření tohoto institutu, který se nazývá „Stand your ground“, tedy braň se tam, kde jsi či braň se, kde stojíš. Jde víceméně o rozšíření působnosti doktríny hradu na ta místa, kde se nacházím legálně, a tudíž mám právo se bránit případnému útoku. Povinností není útoku ustupovat, ale efektivně se bránit.

Tento institut, známý především ze Spojených států amerických, má svoje zastoupení i v Evropě. Doktrínu hradu si do svého právního řádu aplikovalo Irsko, Maďarsko či Itálie.

3.7 Doktrína hradu v České republice

U nás tento institut zakotven zatím není, ovšem stále častěji se lidé dovolávají pro lepší a stabilnější práva obránce. Několik jedinců aktivních v politice či z občanského sdružení na ochranu práv majitelů zbraní předložilo návrh novely nutné obrany. Jde o přidání třetího odstavce k § 29 Nutná obrana. Zní takto:

„(3) O nutnou obranu se jedná, je-li obrana vedena vůči osobě, která neoprávněně vnikla do cizího obydlí za použití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí nebo překoná-li překážku, jejímž účelem je zabránit vniknutí, pokud takové jednání může vyvolat u obránce oprávněnou obavu z ohrožení života či zdraví jeho nebo jiné přítomné osoby.“²³

Současný výklad nutné obrany požaduje, aby útok bezprostředně probíhal anebo přímo hrozil. U tohoto navrhovaného odstavce je scénář o něco jiný. Zde se jedná o násilí použité osobou za účelem vniknutí do našeho obydlí. V ten moment

²³ KARÁSEK, David. NOVELA NUTNÉ OBRANY?. *Střelecká revue* [online]. 2014, roč. 2014, č. 3 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.gunlex.cz/aktuality-strelci/novela-nutne-obrany/>.

je nebezpečí zcela reálné a proto není důvod, aby obránce čekal na útok proti svojí osobě, ale aby útočníkovi zabránil.

U nás je zatím návrh pouze v zárodku a proto to ještě nějakou chvíli může trvat. Otázka je, zda se vůbec prosadí. Z mého pohledu je to užitečný institut, protože si myslím, že může odradit mnoho potencionálních zlodějů či vrahů od konání trestné činnosti z důvodu nepředvídatelných následků (např. použití smrtící síly).

4 SVOLENÍ POŠKOZENÉHO

Jedná se o novinku, která přišla s posledním trestním zákoníkem. Ovšem praxí a teorií již dříve uznávanou. U této okolnosti vylučující protiprávnost se zákonem zakázaný čin stává činem dovoleným. Jde o děj, kdy osoba posvětil, aby do jejích zájmů zasáhla osoba druhá.

Svolení poškozeného je zakotveno v trestním zákoníku pod § 30 a zní takto:

„(1) Trestný čin nespáchá, kdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy, o nichž tato osoba může bez omezení oprávněně rozhodovat, jsou činem dotčeny.

(2) Svolení podle odstavce 1 musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páchající čin jinak trestný, dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně; je-li takové svolení dáno až po spáchání činu, je pachatel beztrestný, mohl-li důvodně předpokládat, že osoba uvedená v odstavci 1 by tento souhlas jinak udělila vzhledem k okolnostem případu a svým poměrům.

(3) S výjimkou případů svolení k lékařským zákrokům, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe, nelze za svolení podle odstavce 1 považovat souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení.“²⁴

„Aby tato zasahující osoba nebyla trestně stíhána, musí být splněno několik podmínek:

1) Musí se jednat o zájmy jednotlivce, tedy poškozeného, o kterých může rozhodnout

²⁴ Česká republika. Trestní zákoník: §30 Svolení poškozeného. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

sám a které nezasahují do zájmů společnosti.

2) Musí se jednat o svolení dané předem nebo současně s činem a za splnění dalších podmínek.

3) Nesmí se jednat o souhlas k ublížení na zdraví nebo usmrcení vyjma lékařských zákroků, které jsou v době činu v souladu s právním řádem a poznatky lékařské vědy a praxe (lege artis²⁵).“²⁶

4.1 De lege artis

Paragraf 30 odstavec 3 poukazuje na okolnost vylučující protiprávnost při vykonávání lékařské praxe. K lékařským zákrokům, ke kterým dal pacient souhlas, musí být v souladu s Úmluvou na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny. Konkrétně se jedná o článek 4, který zní takto: *„Jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví, včetně vědeckého výzkumu, je nutno provádět v souladu s příslušnými profesními povinnostmi a standardy.“²⁷*

Aby toto svolení naplňovalo znaky svolení poškozeného, které mají vliv na zdraví či život, tak se výlučně musí jednat o lékařský zákrok.

4.2 Příklad

„Ze starší judikatury je možné uvést: Jestliže obviněný a poškozený se dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého, jako způsobu společného dobrovolného ukončení života, potom dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky trestného činu vraždy, nikoli znaky trestného činu účasti na sebevraždě. Uvedené v okolnosti činu, zejména svolení poškozeného

²⁵ Lege artis – podle pravidel umění (v našem případě lékařského), volení a provádění lékařských úkonů vždy dle poznatků současné lékařské vědy.

²⁶ NOVOTNÁ, Lenka. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/62gcf9/Diplomov_prce_L__Novotn_.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Bronislava Coufalová.

²⁷ Česká republika. Sdělení o Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně: Sběrka mezinárodních smluv. In: 2001. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2001, roč. 2001, č. 96, 44.

mohou v konkrétním případě mít význačný vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a spolu s dalšími okolnostmi svědčícími ve prospěch obviněného být důvodem pro použití ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody (č 6/1998 Sb. rozh. tr.). Podle trestního zákoníku z roku 2009, který nezná institut společenské nebezpečnosti činu, by bylo třeba zohlednit společenskou škodlivost ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zák.“²⁸

²⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 258 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

5 PŘÍPUSTNÉ RIZIKO

Opět se jedná o nový paragraf, který byl ustanoven s příchodem posledního trestního zákoníku č. 40/2009 Sb. Právní teorií a praxí byl uznáván již před zakotvením v současném trestním zákoníku. Jednalo se o právní předpisy z jiných právních odvětví.

Přípustné riziko je zakotveno v trestním zákoníku pod § 31 a zní takto:

„(1) Trestný čin nespáchá, kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný trestním zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak.

(2) Nejde o přípustné riziko, jestliže taková činnost ohrozí život nebo zdraví člověka, aniž by jím byl dán k ní v souladu s jiným právním předpisem souhlas, nebo výsledek, k němuž směřuje, zcela zřejmě neodpovídá míře rizika, anebo provádění této činnosti zřejmě odporuje požadavkům jiného právního předpisu, veřejnému zájmu, zásadám lidskosti nebo se přičí dobrým mravům.“²⁹

Při každé činnosti prováděné člověkem vznikají v určitém měřítku rizika a nebezpečí. Každá situace ve výsledku nabídne několik možných řešení, ze kterých si osoba vybírá. Při výkonu vybraného řešení pak nastává riziko vedoucí ke vzniku nebezpečí. Jak jsem uvedl u krajní nouze, tak nebezpečí je stav hrozící poruchou.

Přípustné riziko si zakládá na tom, že někdy je třeba zájmy chráněné zákonem vydat na milost nějakému nebezpečí, poněvadž bez jisté míry nebezpečí není zaručen

²⁹ Česká republika. Trestní zákoník: §31 Přípustné riziko. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

žádný pokrok (lékařská věda – zkoušení nových léků, technologický výzkum – zkouška nových typů letadel...).

Jednání v přípustném riziku a naplnění veškerých znaků vyústí ve společensky prospěšný cíl, přičemž musí vést rizikové jednání informovanou osobou (jedná se o znalost veškerých údajů potřebných pro profesionální rozhodnutí a dále si je osoba vědoma veškerých následků, která můžou nastat).

6 OPRÁVNĚNÉ POUŽITÍ ZBRANĚ

Tato okolnost vylučující protiprávnost hovoří pouze ke státním ozbrojeným složkám, tedy k těm, kteří jsou dle zákona oprávněny k nošení a použití zbraně. Jedná se o policii, obecní policii, bezpečnostní informační službu, armádu a další. Každá složka se řídí vlastním právním předpisem.

Oprávněné použití zbraně je zakotveno v trestním zákoníku pod § 32 a zní takto:

„Trestný čin nespáchá, kdo použije zbraně v mezích stanovených jiným právním předpisem.“³⁰

Jak je možné vidět, tato okolnost vylučující protiprávnost se netýká civilního nošení a používání zbraně. To je upraveno zákonem č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu, který byl novelizován zákonem č. 170/2013.

V případě, že se jedná o použití zbraně civilní osobou, která má kvalifikaci dle příslušného zákona o střelných zbraních a střelivu, tak jedná v rámci krajní nouze či nutné obrany. Nikoliv dle § 32.

6.1 Použití zbraně a popis zbraně dle právních předpisů

Každý právní předpis určující použití zbraně vykládá tuto problematiku po svém. Pro tuto okolnost vylučující protiprávnost se jedná zejména o střelnou zbraň. Pojem zbraň globálně definuje § 118 trestního zákoníku a to tak, že zbraň je vše, co činí útok proti tělu důraznější, tedy vše, co posiluje útok. Pro ilustraci uvedu několik příkladů různých výkladů, které se týkají zbraní a jejich použití.

³⁰ Česká republika. Trestní zákoník: §32 Oprávněné použití zbraně. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

6.1.1 Zákon č. 278/2008 Sb., Zákon o Policii České republiky

V tomto zákoně vymezuje zbraň a její použití paragraf 56.

„(1) Policista je oprávněn použít zbraň

a) v nutné obraně nebo v krajní nouzi,

b) jestliže se nebezpečný pachatel, proti němuž zakročuje, na jeho výzvu nevzdá nebo se zdráhá opustit svůj úkryt,

c) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet,

d) nelze-li jinak překonat aktivní odpor směřující ke zmaření jeho závažného zákroku,

e) aby odvrátil násilný útok, který ohrožuje střežený nebo chráněný objekt anebo prostor,

f) nelze-li jinak zadržet dopravní prostředek, jehož řidič bezohlednou jízdou vážně ohrožuje život nebo zdraví osob a na opětovnou výzvu nebo znamení dané podle jiného právního předpisu nezastaví,

g) jestliže osoba, proti níž byl použit donucovací prostředek hrozba namířenou střelnou zbraní nebo varovný výstřel, neuposlechne příkazu policisty směřujícího k zajištění bezpečnosti jeho vlastní nebo jiné osoby, nebo

h) ke zneškodnění zvířete ohrožujícího život nebo zdraví osoby.

(2) Použití zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až f) je přípustné pouze za podmínky, že užití donucovacího prostředku by bylo zřejmě neúčinné.

(3) Před použitím zbraně v případech uvedených v odstavci 1 písm. a) až e) je policista povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání, s výstrahou, že bude použito zbraně. Od výzvy s výstrahou lze upustit v případě, že je ohrožen život nebo zdraví policisty nebo jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(4) Při použití zbraně je policista povinen dbát nutné opatrnosti, zejména neohrozit život jiných osob a co nejvíce šetřit život osoby, proti níž zákrok směřuje.

(5) Zbraní podle této hlavy se rozumí zbraň střelná včetně střeliva a doplňků zbraně, vyjma vrhacího prostředku majícího povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky, dále zbraň bodná a sečná, výbušnina,

speciální výbušný předmět, průlomový pyrotechnický prostředek a speciální náloživo.“

31

6.1.2 Zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii

V tomto zákoně vymezuje zbraň a její použití paragraf 20.

„(1) Strážník je oprávněn použít služební zbraň

a) za podmínek nutné obrany nebo za podmínek krajní nouze,

b) aby zamezil útěku nebezpečného pachatele, jehož nemůže jiným způsobem zadržet.

(2) Použití služební zbraně v případě uvedeném v odstavci 1 písm. b) je přípustné pouze tehdy, jestliže použití donucovacích prostředků by bylo zřejmě neúčinné.

(3) Služební zbraní podle tohoto zákona se rozumí krátká střelná zbraň, jejímž držitelem je podle zvláštního zákona obec.

(4) Před použitím služební zbraně je strážník povinen vyzvat osobu, proti které zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že bude použito služební zbraně. Od výzvy s výstrahou může upustit jen v případě, že je ohrožen jeho život nebo zdraví anebo je-li ohrožen život nebo zdraví jiné osoby a zákrok nesnese odkladu.

(5) Při použití služební zbraně je strážník povinen dbát nutné opatrnosti, zejména aby nebyl ohrožen život jiných osob, a co nejvíce šetřit život a zdraví osoby, proti níž zákrok směřuje.“³²

Při komparaci výše uvedených příkladů seznáme, že každý právní předpis se v jistých znacích liší. Například v definici zbraně. U obecní policie se jedná striktně o krátkou střelnou zbraň. V zákoně o Policii České republiky se jedná o střelnou zbraň typově neurčenou, takže se může jednat v jistých případech o zbraň například samočinnou.

³¹ Česká republika. Zákon o Policii České republiky: § 56 Použití zbraně. In: 2008. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2008, roč. 2008, č. 273, 91.

³² Česká republika. Zákon o obecní policii: § 20 Použití služební zbraně. In: 1991. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1991, roč. 1991, č. 553, 104.

U obou porovnávaných předpisů je jisté zvláštní omezení, kdy státní i obecní policista nesmí použít letální³³ či neletální³⁴ sílu. Jedná se u žen patrně těhotných, osob patrně vysokého věku, osob s patrnou tělesnou vadou nebo chorobou a osob patrně mladších 15 let. Ovšem výjimku zde představuje toto: „*vyjma případů, kdy útok takové osoby bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví policisty anebo jiné osoby nebo hrozí větší škoda³⁵ na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak.*“³⁶

³³ Letální – smrtící.

³⁴ Neletální – nesmrtící.

³⁵ Větší škoda – větší škodou se rozumí škoda, která dosahuje částky nejméně 50 000 Kč.

³⁶ Česká republika. Zákon o Policii České republiky: § 58 Zvláštní omezení. In: 2008. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2008, roč. 2008, č. 273, 91.

7 DALŠÍ OKOLNOSTI VYLUČUJÍCÍ PROTIPRÁVNOST

Jak jsem uvedl již výše, trestní zákon uvádí striktně pět okolností vylučující protiprávnost. Jde o krajní nouzi, nutnou obranu, svolení poškozeného, přípustné riziko a oprávněné použití zbraně. Ostatní okolnosti vytvořila praxe a teorie.

Tyto okolnosti se zakládají zejména na zákonech, u nichž není definován trest. To znamená, když zákon nařizuje jednání určitým způsobem či alespoň povoluje určitou činnost, nejedná se o čin, který je pro společnost škodlivý, protiprávní nebo trestný.

7.1 Výkon povolání a jiné dovolené činnosti

Do této kategorie okolností vylučujících protiprávnost spadají zejména záměry komerčního rázu, při kterých vzniká latentní ohrožení pro chráněné zájmy, ale zároveň jsou natolik žádané a vyhledávané, že za splnění podmínek a kritérií stanovené legislativou jsou výslovně povoleny nebo jsou legislativně upraveny a jejich výkon se připouští.

„Mezi výslovně povolené činnosti lze zařadit např.:

- *provozování solárií;*
- *provozování extrémních sportů (např. tandemový seskok, bungee jumping, volný pád, lezení na umělé horolezecké stěně, zorbing apod.);*
- *provozování hardcore zábavních atrakcí v lunaparcích;*
- *provádění tetování, pierciengu, cuttingu³⁷ a dalších podobných technik;*
- *ohňostrojkové práce;*
- *lékařské a kosmetické zákroky.*

„Mezi připouštěné činnosti lze zařadit např.:

- *provozování profesionálního sportu.“³⁸*

³⁷ Řezání do kůže pomocí skalpelu a vytváření takzvaných uměleckých jizev.

7.2 Lékařský zákrok

Jádro této okolnosti vylučující protiprávnost spočívá ve svobodném rozhodnutí jedince, zda je ochoten a do jaké meze je schopen akceptovat lékařský zákrok. V tomto případě dochází ke kolizi hnedle dvou okolností vylučující protiprávnost. Na straně pacienta se jedná o institut svolení poškozeného. Ze strany lékaře, který bude na pacientovi zákrok vykonávat, dochází k výkonu dovolené činnosti.

Lékař, který zákrok provádí je zbaven trestní odpovědnosti za usmrcení či újmu na zdraví za předpokladu, že byl zákrok proveden *de lege artis* v souladu se léčebným záměrem, o kterém byl pacient vyrozuměn, k zákroku byl informovaný souhlas pacienta. Bez pacientova souhlasu nebo proti jeho vůli potažmo jeho zákonných zástupců lze provést zákrok jen v „*zákonem předvídaných případech*“³⁹

7.3 Výkon práv a plnění povinností

Zde, jako hlavní kritérium platí přímý zákon, rozhodnutí soudu či jiného orgánu na základě zákona. Ten, kterého se to týká, má za úkol strpět zásahy do základních práv a svobod občana. V jistých případech tyto skutky vykazují znaky trestných činů (například omezení na osobní svobodě), ovšem z důvodu vylučující protiprávnost takovýto zásah nenesou znaky trestného činu.

Může jít například o zajišťovací úkony osob, věcí a informací. Do této kategorie spadá zejména: zadržení, příkaz k zatčení, vzetí do vazby, výkon prohlídek a provádění důkazů...

Dále může jít o úkony, kterými se zasahuje do základních lidských práv a svobod jednotlivce. Například pořádková pokuta, tělesná prohlídka, sledování osob a věcí...

³⁸ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 173 s. ISBN 978-807-3802-912.

³⁹ NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné*. 5., jubilejní, zcela přeprac. vyd. Praha: ASPI, 2007, 284 s. ISBN 978-807-3572-587.

Dalšími úkony, které nenesou znaky trestného činu, jsou úkony dle zákona o Policii České republiky. Pro ilustraci jde o tyto: odnětí věci, vykázání, zajištění, připoutání, použití donucovacích prostředků.

Může se jednat například i o výkon exekuce, výkon rodičovských práv a dalších. Je třeba ještě zdůraznit, že na všechny tyto procedury a úkony je aplikovaná legislativa.

7.4 Beztrestnost agenta

Jedná se o speciální činnost, při které příslušník Policie České republiky zatajuje svojí příslušnost ke složce a vyžaduje-li to povaha případu, na kterém pracuje tak i svojí pravou identitu. Jedná tak z toho důvodu, aby odhalil pachatele zvláště závažných trestných činů.

Tato speciální činnost nenesou znaky trestného činu a proto je také zahrnována do dalších okolností vylučující protiprávnost.

Beztrestnost agenta je zakotvena v trestním zákoníku pod § 363 a zní takto:

„(1) Policista plní úkoly jako agent podle jiného právního předpisu (dále jen "agent"), který se účastní činnosti organizované zločinecké skupiny nebo organizovanou zločineckou skupinu podporuje, není pro trestný čin účasti na organizované zločinecké skupině podle § 361 odst. 1, 2 trestný, jestliže se takového činu dopustil s cílem odhalit pachatele trestné činnosti spáchané ve prospěch organizované zločinecké skupiny.“⁴⁰

Výše citovaný odstavec 1 hovoří tak, že policista v utajení, který se podílí na rozbití či odhalení organizované trestné skupiny nebude za své konání trestně odpovědný.

Odstavec 2 stejného paragrafu vypichuje ostatní trestné činy, kterých je policista v utajení zproštěn, pokud postupuje v odhalování pachatelů. Pro zajímavost jde například o: podílnictví, legalizace výnosů z trestné činnosti, nedovolené výroby

⁴⁰ Česká republika. Trestní zákoník: §363 Beztrestnost agenta. In: 2009. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.

a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky či podplácení. Za činy, které nejsou v odstavci 2 vypsány, bude agent trestně odpovědný.

Poslední odstavec 3 deklaruje fakt o tom, že beztrestnost se na agenta nevztahuje, pokud on osobně organizovanou skupinu založil nebo zosnoval.

V knize *Trestní právo hmotné*, 3. Rozšířené vydání, 2010, autor uvedl takovouto tezi: *„Nebot' není zřejmě snazšího způsobu prověrky při přijímání nových členů do organizované zločinecké skupiny, než jim při náboru uložit spáchání takových trestných činů, na které se beztrestnost zaručená trestním zákoníkem nevztahuje.“*⁴¹

S výše uvedenou citací můžu jedině souhlasit, poněvadž když bude „druhá strana“ informovaná o tomto institutu nebude jim při náboru činit velký problém potencionálního agenta odhalit.

7.5 Plnění závazného rozkazu

Plnění závazného rozkazu se aplikuje čistě ve služebním styku. Konkrétně v rámci ozbrojených sil a bezpečnostních sborů (Policie České republiky, Armáda České republiky).

Při standartním rozkazu, který je nezávadný a není v rozporu se zákonem, nenastává vzhledem k tomuto institutu žádný problém. Problém to je teprve ve chvíli, kdy se rozkaz dostává do kolize se zákonem.

V tento moment právní teorie využívá dva pojmy. Jedná se o rozkaz protiprávní a rozkaz zřejmě zločinný.

Po vykonání protiprávního rozkazu se osoba, která jej splnila, nedopustila trestného činu. Postupy splnění se liší dle konkrétního sboru (armáda, policie).

Zřejmě zločinný rozkaz má povahu takovou, že po vykonání rozkazu se naplní znaky trestného činu. Z názvu je již patrné, že osoba, která rozkaz dostala, musí seznat, že se jedná o zločinný rozkaz.

⁴¹ NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 179 s. ISBN 978-807-3802-912.

Příklad zločinného rozkazu můžeme nastínit na jednoduchém příkladu.

Voják sloužící u minometné čety dostane od svého velitele rozkaz, aby neprodleně zahájil palbu na oblast, u které je evidentní, že se v ní nacházejí civilisté. Voják je povinen takovýto rozkaz neuposlechnout, jelikož uposlechnutím by bylo spácháno trestného činu. Dále má tentýž voják povinnost tuto událost hlásit vyšší šarži, než je jeho velitel, který rozkaz vydal.

7.6 Riziko ve sportu

Zde je nutnost rozdělit sport na profesionální a amatérský. Dále pak záleží na charakteru sportu, jelikož existují sportovní disciplíny, u nichž hrozí nějaká kolize s jinou osobou naprosto minimálně, například šachy, stolní tenis,... Na druhou stranu existují sporty, kde riziko zranění zapříčiněné jinou osobou je o mnoho vyšší. Jedná se například o americký fotbal, rugby,...

V kategorii profesionálního sportu se dá za okolnost vylučující protiprávnost označit již výše uvedený výkon jiné dovolené činnosti.

PRAKTICKÁ ČÁST

8 STŘELBA V KRUŠNÝCH HORÁCH

Úvodem do první část praktického oddílu bakalářské práce bych rád rozebral případ, který se udál 19. 06. 2006 v Novém Městě v Krušných horách. Budu zde pracovat s policejními materiály (záznamy výslechů, protokoly,...), posudky od soudních znalců přizvaných k tomuto případu a dále i s rozhodnutími soudů.

8.1 Seznámení s případem

Jako první impuls pro zasvěcení do případu použiji zprávu od Policie České republiky. Zpráva zní takto: „*V sobotu večer byl 23 letý muž z Krupky pozván dcerou poškozeného na zahradu. Ten však jako majitel zahrady mladíka vyzval, aby zahradu opustil. V době, kdy ze zahrady odcházel, jej starší muž fyzicky napadl. Mladík se bránil tak, že poškozenému nastříkal slzný prostředek do obličeje, což však nemělo žádný účinek. Následně na to došlo k další potyčce. V důsledku toho vytáhl mladší z mužů legálně drženou střelnou zbraň a celkem třikrát na protivníka vystřelil. 57 letý muž utrpěl závažné poranění spočívající v průstřelu obou rukou a v průstřelu varlete. Střelec byl zadržen policií a umístěn do policejní cely. Dnešního dne byl obviněn z trestného činu ublížení na zdraví, za který může strávit ve vězení 2 až 8 let.*“⁴²

Zprávy o události se ihned chopily různé internetové zpravodaje, které byly více či méně seriózní. Některá fakta si překroutila či domyslela. Zde příkládám ukázkou z jednoho bulvárního zpravodaje: „*Velmi dramatický průběh měla návštěva mladíka u otce své přítelkyně. Nakonec mladík (23) z Krupky jejímu otci Antonínu V. (57) prostřelil obě ruce a genitálie. Ke konfliktu došlo na zahradě rekreační chalupy v Novém Městě na Teplicku, kam dívka mladíka pozvala. Antonínu V. (57) se dceřin nápadník moc nelíbil a chtěl ho vypoklonkovat. "Slyšeli jsme jen tu střelbu. Pak jsme*

⁴² NOVOTNÁ, Ilona. *Vyjádření PČR*. Teplice, 2006. Dostupné z: http://pravo.muji Glock.com/06-08-21_PCR_vyjadreni.htm.

se dozvěděli, že tam došlo k hádce mezi majitelem chaty a nějakým mladíkem. Majitel byl určitě opilý. Ten mladík, který na něj strílel, mu ještě sám zavolal záchranku," řekla jedna z chalupářek. " 43

Článek není celý, ale detaily, na které chci poukázat, tu obsaženy jsou. Dle deníku se jedná o partnera dcery postřeleného majitele. Zde nehrají již dvě skutečnosti. Ta první je, že se nejedná o partnera přítomné dívky, jelikož střelec, jak uvedl u výpovědi, tuto dívku viděl poprvé v životě a žádný vztah mezi nimi nebyl. Druhá skutečnost naráží na fakt, též uvedený ve výpovědi, že se jedná o nevlastního otce přítomné dívky. Ovšem tyto body nikterak zvlášť neovlivňovaly vyšetřování, ale spíše bulvární deníky chtěly senzace za každou cenu, aniž by čekaly na relevantní informace.

8.2 Ohledání místa činu

Na základě telefonátu střelce na policii dorazila skupina z SKPV⁴⁴ Teplice ve složení: vyšetřovatel, operativce a technik, kteří započali rekognoskaci⁴⁵ terénu.

V protokolu je uveden popis prostoru kolem chaty. Jedná se o rozpořazení různých objektů a tak podobně. Dále jsou zde popsány zajištěné stopy, kterými jsou: prázdné nábojnice, jedna plná nábojnice, zmuchlaná bunda potřísněná červenou barvou a střelná zbraň. Dále se jedná o stěry z obou rukou střelce.

Ovšem v této fázi se stala asi nejzávažnější chyba. Vyšetřovací tým nezajistil oblečení poškozeného, které na místě činu zůstalo. Samotný soud to komentoval takto: *„V této souvislosti je soud nucen poznamenat, že orgány činné v přípravném řízení zásadním způsobem pochybily při ohledání a zejména zajištění stop na místě činu, kdy sice provedly stěry z obou horních končetin obžalovaného, které jednoznačně prokazují povýstřelové zplodiny na ruce obžalovaného a identifikují jej tak jako střelce, nicméně obdobným způsobem nevystupovaly v případě poškozeného, když na místě činu nezajistily jeho svršky za účelem objektivního a zásadního zjištění týkajícího se jednak*

⁴³ ULRICHOVÁ, Jana. *Prostřelil "tchanovi" genitálie: První návštěva nápadníka u "tchána" dopadla tragicky. Tři rány z pistole - a všechny do živého.* 2006. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/52220/prostrelil-tchanovi-genitalie.html>.

⁴⁴ SKPV - Služba kriminální policie a vyšetřování.

⁴⁵ Rekognoskace – průzkum.

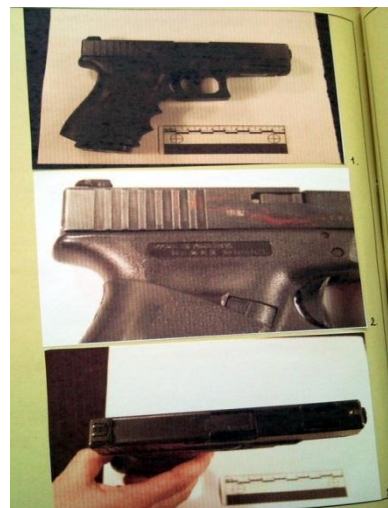
vzdálenosti, jednak celkového postavení obžalovaného od poškozeného v okamžiku střelby.“⁴⁶ Uvedené oblečení bylo vyhozeno sousedem poškozeného na žádost jeho manželky.

Obrázek 1: Místo činu

Zdroj: PČR Teplice

Obrázek 2: Zbraň střelce - GLOCK 19C

Zdroj: PČR Teplice

8.3 Výsledky

Ve výsleších je třeba vypíchnout pouze důležité údaje. Výpověď střelce a poškozeného se v mnoha věcech velice liší. Jde víceméně o začátek konfliktu, eskalaci, postavení střelce a poškozeného a následná střelba. Z výslechů popíšu jen ty stěžejní, tedy výsledky těch, kteří se nacházeli na místě v době konfrontace. Jako první uvedu hlavní body z výslechu střelce.

8.3.1 Události z výslechu střelce

- Vulgární napadání od poškozeného v době příjezdu na chatu.
- Další slovní napadání při rozkládání nábytku na pozemku chaty.
- Dle výpovědi nevlastní dcery byl poškozený pod vlivem alkoholu.
- Prvotní fyzický útok na střelce v podobě ran pěstí do obličeje.

⁴⁶ OKRESNÍ SOUD V TEPLICÍCH. sp. zn. 4T 134/2007 - 338. Teplice, 2010, 16 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/10-09-23_Rozsudek.pdf.

- Z důvodu nemožnosti vymanění se z rukou poškozeného střelec přistoupil k použití pepřového spreje.
- Protiútok sprejem nebyl účinný a poškozeného ještě více rozzuřil.
- Další fáze boje na zemi, kdy poškozený zaklekl střelce a započal pěstní útok do horní poloviny těla.
- Střelec z důvodu nemoci, která má za následek úbytek svalové hmoty, nebyl schopen žádného protiútoky, a proto se snažil rány pouze vykrývat.
- Ve fázi, pro střelce téměř beznadějnou, sáhl do pouzdra pro pistoli, natáhl závěr a křikl na poškozeného poslední varování zanechání útoku.
- Poškozený útoku nezanechal, střelec proto vystřelil do dolní oblasti těla poškozeného.
- Po prvním výstřelu útok stále trval, a proto poškozený vystřelil ještě dvakrát za sebou pod stejným úhlem.
- Po posledních dvou výstřelech útok trval ještě několik vteřin, poté se poškozený postavil a udělal několik kroků nazpět doprovázených slovní inzultací střelce.
- Poté si poškozený lehl na zem a střelec k němu přistoupil z důvodu revize zranění.
- Po příjezdu sanitky a policie, kterou zavolal sám střelec, se hlídce přiznal, že střílel on, a odevzdal zbraň.

8.3.2 Události z výsledku poškozeného

- Poškozený udává, že měl za celý den 5 desetistupňových piv, kdy měl poslední, neví.
- Popírá slovní napadání bezprostředně po příjezdu střelce na chatu.
- Při vstupu na pozemek žádal slušně, aby skupina, která přijela, opustila prostor.
- Při dalším urgování byl střelec k poškozenému arogantní.
- Poškozený uchopí střelce za ruku a snaží se ho vykázat, dělá to opakovaně a střelec na to nedbá.
- Po této fázi střelec vyjmul pepřový sprej a použil jej na poškozeného, avšak bezvýsledně, jelikož účinná látka šla mimo.

- Poškozený chce opět střelce chytit a vykázat, ale střelec zaujímá bojový posed v podřepu s nataženou nohou do strany a přitom vyjímá z pod vesty zbraň, ze které ihned zahajuje palbu.
- Poškozený stojí od střelce 1,5 m na mírném kopečku s rukama mírně od těla a inkasuje 3 zásahy.
- Po zásazích poškozený chvíli stojí a poté si lehá na zem.
- Před upadnutím do bezvědomí si pamatuje větu od střelce, která zněla takto: „já mám na policii známý, mně se nemůže nic stát“.
- Poté se poškozený probírá až v teplické nemocnici.

8.3.3 Události z výslechu nevlastní dcery poškozeného

- Při příjezdu k chatě poškozený již hlučně vyzývá k přeparkování.
- Při manipulaci s nábytkem na pozemku chaty přišel poškozený a začal se slovním napadáním, na které střelec cosi odpověděl.
- Poté poškozený přistoupil ke střelci a začal se s ním dohadovat a postrkovat z důvodu opuštění pozemku.
- Co se dělo během střetu, neví, jelikož chystala dál posezení.
- Situaci registrovala až poté, co se ozvaly tři výstřely, a nevlastní otec ležel na zemi.

8.3.4 Události z výslechu střelcova kamaráda

- Při příjezdu k chatě poškozený vulgárně vyzýval k přeparkování vozidla.
- Během stavění nábytku na pozemku chaty přišel poškozený, hlasitě nadával a vyzýval k opuštění prostoru.
- Po tomto incidentu přiskočil poškozený ke střelci a začal jej mlátit pěstí do obličeje.
- Střelec přešel do protiútoků pomocí pepřového spreje a několikrát na něho stříkl, ale zastavovací efekt se nedostavil.
- Poté poškozený povalil střelce na zem.
- Během konfrontace na zemi střelec vytáhl zbraň a třikrát na poškozeného vystřelil.

- Po nějaké chvíli se poškozený svalil na zem a krvácel.

Jak je dle vybraných bodů vidět, výslechy se v mnohém liší. Jedná se zejména o detaily, které uvedl střelec a poškozený. Se střelcovou verzí nejvíce souhlasí výpověď jeho kamaráda. Nevlastní dcera již vnáší do celé události otazníky.

Ze záznamu z hlavního líčení u okresního soudu v Teplicích vycházejí některé skutečnosti, které během prvního výtěžení svědků vyřčeny nebyly. Jde například o nevlastní dceru poškozeného, která při prvním výslechu uvedla, že připravovala posezení a tudíž nic neviděla. Během hlavního líčení tvrdila, že ve chvíli, kdy střelec užil proti poškozenému slzný sprej, zasáhl i ji, a proto neviděla nic. Po prozření viděla, že střelec od poškozeného stojí zhruba 1,5 m a v jakémsi podřepu a s čímsi manipuluje. Dále uvedla domněnku, že poškozený opilý nebyl, což odporuje jejímu konstatování v inkriminovanou dobu u chaty.

Z těchto a mnoho dalších rozporů byly soudem přizváni soudní znalci, aby vypracovali odborné znalecké posudky.

8.4 Znalecké posudky v případě

K případu byli pozváni soudní znalci z odvětví chirurgie, psychologie, balistiky a sebeobranu. V následujících podkapitolách přiblížím závěry a výsledky všech soudních znalců, kteří měli s případem co dočinění.

8.4.1 Posudek soudního znalce z odvětví chirurgie

Tento znalecký posudek měl prozkoumat, jaká zranění byla a mohla být způsobena poškozenému, posoudit povahu a způsob zranění. Dále byly položeny otázky typu, jakou dobu léčení si zranění vyžádalo, zda došlo k poruše zdraví či k ní mohlo dojít, nebo jak byl poškozený omezen v důsledku zranění. Nejzajímavější bod je ten, který se ptá, zda poranění je či není v souladu s verzí poškozeného.

Soudní znalec dává za pravdu poškozenému, a to ve věci, že stál proti střelci ve vzdálenosti 1,5 m (odůvodnění je nepřítomnost známek střelných poranění z blízké vzdálenosti). Dále vyvrací verzi střelce, která hovoří o poloze, kdy poškozený na střelci klečel, a výstřely šly z bezprostřední blízkosti, a kde by tudíž měly být přítomny

známky výstřelu z malé vzdálenosti (popálení, očazení...). Ovšem prohlídka poškozeného na stopy popálení, očazení či zasekání prachových částí do kůže proběhla po více než 5 měsících.

Na tento znalecký posudek naráží znalecký posudek revizní, který nechal vypracovat obhájce střelce. Zmíním se o něm v následujících kapitolách.

8.4.2 Posudek soudní znalkyně z odvětví psychologie

Psychologický posudek měl provést posouzení osobnosti střelce a poškozeného, zjistit intelekt, posoudit, zda vyšetřovaní mají evidentní sklony ke zkreslení výpovědi nebo odhalit vnímání prožitých skutečností, jejich reprodukci a interpretaci. Znalkyně dále zkoumala motivaci jednání střelce.

Pro zřejmost budu citovat výsledky testů a závěry, které psycholožka uvedla.

Střelec

„Střelec se dostavuje v předem určený čas, spolupracuje dostatečně, odpovědi na položené dotazy logické, řeč i myšlení bez zabíhavosti, poruchy vnímání ve smyslu iluzí či halucinací nepozorovány, neuvádí. Během vyšetření bez tenze i při hovoru o okolnostech tr. činů... Lži skóre⁴⁷ je v normě, nemá snahu o sobě uvádět nepravdivá či nadhodnocující sdělení...Intelekt v pásmu průměru, IQ=102...Paměťové schopnosti v pásmu mírného nadprůměru...Ve struktuře osobnosti složka agresivních reakcí není významně zvýšena...Intelektové schopnosti jsou v pásmu průměru, paměťové v pásmu mírného nadprůměru, osobnost zcela v rámci psychické normy, je tedy schopen správně vnímat prožité skutečnosti a tyto správně reprodukovat a interpretovat, znaky pro nevěrohodnost: Nenacházím...Z psychologického hlediska jednal obžalovaný v pudu sebezáchovy, po prvotních agresivních výpadech poškozeného měl strach o svoje zdraví a život. Chování v pudu sebezáchovy nemusí nutně korespondovat s reálnou hrozbou nebezpečí, záleží na vyhodnocení situace konkrétním jedincem ve velmi krátkém časovém úseku.“⁴⁸

⁴⁷ Lži skóre – soubor otázek, dle kterých se měří lživost či přetvářka jedince.

⁴⁸ WÖLFELOVÁ, Ilona. *Znalecký posudek: sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. Ústí nad Labem, 2009, 17 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/09-08-29_Posudek-Wolfelova-psycholog.pdf.

Poškozený

„Poškozený se dostavuje v předem určený čas, spolupracuje dostatečně, odpovědi na položené dotazy logické, řeč i myšlení bez zabíhavosti, poruchy vnímání ve smyslu iluzí či halucinací nepozorovány, neuvádí. Během vyšetření bez tenze...Téměř absolutní lži skóre, vyšetřovaný má silnou snahu uvádět o sobě nepravdivé a nadhodnocující skutečnosti...Intelektový výkon ve spodním pásmu podprůměru, tzv. selský rozum, IQ=82...Ve struktuře osobnosti složka agresivních reakcí není významně zvýšena...Intelektové schopnosti jsou v pásmu podprůměru, paměťové schopnosti se nepodařilo zjistit (poškozený odmítl vyšetření)...Obecně, vzhledem k úrovni intelektu by měl být poškozený schopen, pokud nebyl výrazněji v době trestného činu intoxikován alkoholem, vnímat prožité skutečnosti a tyto reprodukovat, úměrně svým podprůměrným paměťovým schopnostem...Znalkyně též neměla možnost porovnat průběh popisu trestného činu poškozeným, neboť ten odmítl popsat průběh prožitého bez přítomnosti advokáta.“⁴⁹

Jak je dle výtahu ze znaleckého posudku zřejmé tak věrohodnost vyšetření se přiklání na stranu střelce, jak z důvodu samotného psychologického profilu, tak i z přístupu poškozeného k vlastnímu vyšetření. Mám na mysli např. bojkot paměťového testu či požadavek přítomnosti advokáta při vyšetření.

8.4.3 Posudek soudního znalce z odvětví balistiky

Úkolem tohoto posudku bylo vyzkoumat, z jaké vzdálenosti bylo stříleno, v jaké pozici musela být střelec, aby způsobila popsané zranění.

Znalec vyvodil, že střelec střílel na poškozeného ze vzdálenosti větší než jeden metr. Utvrdil se tak, poté co si načrtl scénáře poškozeného a střelce (náčrtky nejsou součástí znaleckého posudku).

I zde soudní znalec pouze spekuluje, jelikož nemá k dispozici pádné důkazy. Jde zejména o oblečení poškozeného a fotografie střelných zranění. Bez těchto důkazů nemůže jasně určit dráhy střel či vzdálenost zbraně.

⁴⁹ WÖLFELOVÁ, Ilona. *Znalecký posudek: sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. Ústí nad Labem, 2009, 17 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/09-08-29_Posudek-Wolfelova-psycholog.pdf

8.4.4 Posudek soudního znalce z odvětví sebeobraný

Tento posudek měl stanovit zahájení, průběh a ukončení střetu, kdo byl ve fázi střetu obráncem a kdo útočníkem a zda je reálný popis střetu podle střelce a dle poškozeného.

Znalec aplikuje na hodnocení situací, kde probíhaly pěstní potyčky ze strany poškozeného různé zkušenosti z teorie a praxe vedení střetného boje. Využívá např. poznatků, za jak dlouhý časový úsek je možno provést jeden přímý úder pěstí či jaká je reakční doba na jeden zrakový podnět. Poukazuje na absenci obranných mechanismů u střelce. Naznačil několik situací, kdy bylo dle něho možné útoku se vyhnout útekem. Například ve fázi, kdy střelec použil pepřový sprej. Přesně se vyjádřil takto: *„Použití jakékoliv chladné zbraně (sprej, vržený pevný předmět proti obličej, oslnění ve tmě světelným zdrojem) vždy vyvolá obrannou pohybovou reakci, která odblokuje obličej od zdroje působení.“*⁵⁰

Znalec označil za útočníka, tedy toho, kdo fyzický útok započal poškozeného, ale střelci vytýkal absenci pokusů o odvrácení útoku pomocí vymaněním se a následným útekem.

V druhé otázce, která měla identifikovat situace dle výpovědi střelce a poškozeného, dává přednost tezi poškozeného, tedy, že byl poškozený zasažen na delší vzdálenost.

O tomto znaleckém posudku se blíže vyjádřil obhájce střelce, se kterým v jistých bodech souhlasím. Cítuji obhájce: *„...zbytek jsou vývody, domněnky, zdůrazňování, zpochybňování, podporování verze poškozeného bez jakéhokoliv nějakého materiálního základu.“*⁵¹

8.4.5 Revizní znalecký posudek z odvětví soudního lékařství

Tento posudek jako jediný napadá posudky z oblasti balistiky a chirurgie. Byl vyhotoven na žádost střelcova obhájce. Znalec v posudku vytýká práci znalcům

⁵⁰ NÁCHODSKÝ, Zdeněk. *Znalecký posudek: sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. 2010, 17 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/10-04-30_Posudek_znalce_Nachodsky.pdf.

⁵¹ MARŠÍK, Jaroslav. *Protokol o veřejném zasedání: 4To 548/2010*. Ústí nad Labem, 2011, 11 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/11-06-08_Protokol-o-verejnem-zasedani.pdf.

z důvodu neobjektivního postupu. Tento znalecký posudek nebyl připuštěn u soudu jako důkaz. Zde jsou části, které vyvrací teze výše uvedených znaleckých posudků.

„Vzdálenost, ze které bylo na poškozeného střeleno, nelze objektivně určit, protože nebyly vyšetřeny povýstřelové zplodiny z šatstva poškozeného (z trička, tepláků a pravděpodobně i z bundy)...K problémům určení vzdálenosti střelné zbraně od těla poškozeného v okamžiku výstřelů je možno ze soudnělékařského hlediska sdělit asi toto: Pokud bylo střeleno ze vzdálenosti 1,5 m tak, jak uvedl ve výpovědi poškozený, nebyly by povýstřelové zplodiny v okolí poranění přítomny. Absence stop po popálení, po očazení a vtrysklých zrn nespáleného prachu na kůži v okolí vstřelů není jednoznačně důkazem, že by bylo střeleno z dálky (pokud bylo střeleno např. přes oděv, který vedlejší zplodiny střelení zachytí).“⁵²

8.5 Rozhodnutí soudu

Okresní soud v Teplicích uznal vinným střelce za trestný čin ublížení na zdraví dle § 222 odst. 1 trestního zákona č 140/1961 Sb. Trestní sazba byla stanovena na trvání 4 let ve věznici s ostrahou. Soud připustil pouze důkazy, které byly v neprospěch střelce. Šlo o znalecký posudek, který dokazoval, že zranění nemohla být způsobena tak, jak tvrdil poškozený. Další znevýhodnění spočívalo v zamítnutí výpovědi svědka, který potvrzoval střelcovu verzi. Proti tomuto rozsudku se střelec odvolal ke krajskému soudu v Ústí nad Labem s žádostí o zrušení rozsudku a vrácení zpět k okresnímu soudu na další řízení. Krajský soud odvolání obžalovaného zamítl.

Dne 5. 3. 2012 nastoupil střelec do výkonu trestu ve vazební věznici v Teplicích. Několik dní nato byl převezen do věznice ve Stráži pod Ralskem, kde je ve výkonu trestu dodnes. Můžu zmínit, že byly pokusy např. podání žádosti o milost k nejvyššímu soud, která byla zamítnuta, žádost o milost od prezidenta republiky, kterou podala střelcova matka, a která byla rovněž zamítnuta. Tento případ velice pobouřil střeleckou komunitu.

⁵² BERAN, Michal. *Znalecký posudek*. Lázně Toušeň, 2008, 19 s. Dostupné z: http://pravo.muji.glock.com/08-08-30_Posudek-znalce-Beran.pdf.

9 ZÁVĚR KAUZY

Závěrem k tomuto obsáhlému tématu bych rád připojil svůj názor. Myslím si, že postup byl od začátku velice rozporuplný. Největší chybu bych viděl u práce policie při zajišťování místa činu. Zejména mám na mysli nezabezpečení klíčových důkazů, které mohly do případů vnést úplně jiný zvrat. Dále mě zarazila poznámka, kterou nechal obhájce střelce zaprotokolovat. Jednalo se o poznámku předsedy senátu, cituji: „*Mně se zbraně nelíbí.*“ *A na vyjádření obžalovaného, že nosí zbraň na svou obranu, předseda senátu uvedl: „To jsem ještě neslyšel.“*⁵³ Což může a nemusí napovídat k tomu, jak celý proces dopadl.

⁵³ *Protokol o hlavním líčení: sp. zn. 4T 134/2007. Teplice, 2007, 14 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/07-10-24_Protokol-o-hlavnim-liceni.pdf.*

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo pojednat o institutech vylučující protiprávnost, historii a dále zanalyzovat konkrétní případ, který v sobě nesl prvky sebeobrany.

V teoretické části práce byla provedena stručná rešerše do historie okolností vylučujících protiprávnost na našem území. Poté následoval úvod do celkového obsahu hlavy III našeho současného Trestního zákoníku. U paragrafů jsou uvedena vždy celková znění s následným komentářem a u stěžejních paragrafů jsou uvedeny názorné ukázky.

Praktická část patřila z největší části rozboru skutečného případu, který se u nás odehrál. Jednalo se o obranu střelnou zbraní, kterou ale soud neuznal a kvalifikoval čin jako ublížení na zdraví.

V případě se práce zabývá zejména faktory, které vyplývaly z výsledků a v mnohém se lišily. Další větší kapitolou byl rozbor posudků od soudních znalců z různých odvětví.

K vypracování bakalářské práce jsou použity zejména sbírky zákonů k přesné citaci paragrafů, které jsou popsány. Dále jako pomůcky posloužilo několik akademických prací z právnických fakult nebo vysokých škol, které mají právo v osnovách.

Z použitých internetových zdrojů k vypracování bakalářské práce bylo čerpáno zejména z různých střeleckých webů, fór atp., které tuto problematiku velice často dopodrobna probírají.

Střelecká komunita se velice podrobně a mnohdy i profesionálně zaměřuje na tematiku, na kterou je bakalářská práce napsána. Mezi střelci se nachází mnoho právnicky vzdělaných lidí, ale i laiků, kteří se o právo zajímají, poněvadž střelné zbraně, zákony o nich jdou ruku v ruce i s jinými instituty, které se vyplatí znát. Proto není zajímavostí, že součástí odborné způsobilosti k získání zbrojního průkazu je prokázání znalostí krajní nouze a nutné obrany.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů:

- [1] Česká republika. Trestní zákon, In: *1950*. Praha: Státní tiskárna, Praha, 1950, roč. 1950, č. 86, 39.
- [2] Česká republika. Trestní zákon, In: *1961*. Ministerstvo spravedlnosti, Praha: Statistické a evidenční vydavatelství tiskopisů Praha, n. p., 1961, roč. 1961, č. 140, 65.
- [3] Česká republika. Trestní zákoník, In: *2009*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2009, roč. 2009, č. 40, 11.
- [4] Česká republika. Sdělení o Úmluvě na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny: Úmluva o lidských právech a biomedicíně: Sběrka mezinárodních smluv. In: *2001*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2001, roč. 2001, č. 96, 44.
- [5] Česká republika. Zákon o Policii České republiky, In: *2008*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2008, roč. 2008, č. 273, 91.
- [6] Česká republika. Zákon o obecní policii, In: *1991*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1991, roč. 1991, č. 553, 104.
- [7] Česká republika. Zákon o střelných zbraních a střelivu, In: *2002*. Praha: Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, Praha, 2002, roč. 2002, č. 119, 52.
- [8] FICO, Robert. *Nutná obrana*. Vyd. 1. [S.l.: s.n.], 2001, 124 p. ISBN 80-968-3293-X.
- [9] NOVOTNÁ, Lenka. *Okolnosti vylučující protiprávnost*. Olomouc, 2012. Dostupné z: http://theses.cz/id/62gcf9/Diplomov_prece_L__Novotn_.pdf. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Právnická fakulta. Vedoucí práce JUDr. Bronislava Coufalová.
- [10] NOVOTNÝ, František a Josef SOUČEK. *Trestní právo hmotné*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, 393 s. ISBN 978-807-3802-912.
- [11] JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, 904 s. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

Seznam použitých elektronických zdrojů:

- [1] BERAN, Michal. *Znalecký posudek*. Lázně Toušeň, 2008, 19 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/08-08-30_Posudek-znalce-Beran.pdf
- [2] KARÁSEK, David. NOVELA NUTNÉ OBRANY?. *Střelecká revue* [online]. 2014, roč. 2014, č. 3 [cit. 2015-02-12]. Dostupné z: <http://www.gunlex.cz/aktuality-strelci/novela-nutne-obrany/>
- [3] MARŠÍK, Jaroslav. *Protokol o veřejném zasedání: 4To 548/2010*. Ústí nad Labem, 2011, 11 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/11-06-08_Protokol-o-verejnem-zasedani.pdf
- [4] NÁCHODSKÝ, Zdeněk. *Znalecký posudek: sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. 2010, 17 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/10-04-30_Posudek_znalce_Nachodsky.pdf
- [5] NOVOTNÁ, Ilona. *Vyjádření PČR*. Teplice, 2006. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/06-08-21_PCR_vyjadreni.htm
- [6] OKRESNÍ SOUD V TEPLICÍCH. *sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. Teplice, 2010, 16 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/10-09-23_Rozsudek.pdf
- [7] *Protokol o hlavním líčení: sp. zn. 4T 134/2007*. Teplice, 2007, 14 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/07-10-24_Protokol-o-hlavnim-liceni.pdf
- [8] ULRICHOVÁ, Jana. *Prostřelil "tchánovi" genitálie: První návštěva nápadníka u "tchána" dopadla tragicky. Tři rány z pistole - a všechny do živého*. 2006. Dostupné z: <http://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/52220/prostrelil-tchanovi-genitalie.html>
- [9] WÖLFELOVÁ, Ilona. *Znalecký posudek: sp. zn. 4T 134/2007 - 338*. Ústí nad Labem, 2009, 17 s. Dostupné z: http://pravo.mujglock.com/09-08-29_Posudek-Wolfelova-psycholog.pdf

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků:

Obrázek 1: Místo činu, str. 43

Obrázek 2: Zbraň střelce – GLOCK 19C, str. 43

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Ivo Acs

Obor: Bezpečnostní studie

Forma studia: prezenční

Název práce: Okolnosti vylučující protiprávnost

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 44

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů českých použitých zdrojů: 11

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 9

Vedoucí práce: Jan Černý